

Eğitim Tarihi

Editörler:

Mehmet KÖÇER · Erol KOÇOĞLU

Editörler: Prof. Dr. Mehmet KÖÇER - Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU

EĞİTİM TARİHİ

ISBN 978-625-7052-84-9
DOI 10.14527/9786257052849

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** ve **Pegemindeks.net** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Haziran 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Ermeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Eğitim tarihi teması altında hazırlanan bu kitap çalışmasında, çalışmayı oluşturan kavramsal terminolojiyle birlikte antik dönemden günümüze kadar dünya üzerindeki eğitim çalışmalarına yer verilmiştir. Bu çalışmalara yer verilirken, gerçekleştiği zaman dilimi, gerçekleşen medeniyet veya devlet, gerçekleşmesinde etkili olan ideoloji ve düşünce hareketleri ölçüt olarak alınmış ve değerlendirilmiştir. Dünya tarihi açısından, nitelikli eğitim tarihi kitap çalışmasının yeterli düzeyde olmaması, bu çalışmanın hazırlanmasının gerekçesini oluşturmaktadır. Dünya tarihi ölçütünde, eğitimin sürecinin kronolojik olarak verilmesinde karşılaşılan sorunların fazla olması, eğitim sürecini etkileyen düşünce temelli hareketlerin göz ardı edilmesi ve modern eğitim sistemlerinin kapsamlı olarak yapılan çalışmalarda yer almaması gibi problemlerin yapılan çalışmada dikkate alınarak giderilmeye çalışılması, bu çalışmanın nitelik ve gereklilik düzeyini arttırmaktadır.

Kitap çalışması temasına ilişkin eğitim sürecinde karşılan problemleri minimum seviyeye indirgemek amacıyla hazırlanan bu çalışma, eğitim tarihine kavramsal bakış, antik dönemde eğitim, İslamiyet öncesi Türklerde eğitim, ortaçağ ve yeniçağda doğu batı ve Türk-İslam toplumlarında eğitim, klasik dönem Osmanlı eğitim anlayışı, Osmanlı eğitiminin modernleşme dönemi, yakınçağdan günümüze diğer İslam devletlerinde eğitim, dünyada çağdaş eğitim hareketleri, dünyada modern eğitim sistemlerinin doğuşu ve gelişimi, Türkiye Cumhuriyeti'nde eğitim, dünyada post-modern toplum tartışmaları ve eğitim gibi dikkat çekici bölümlerden oluşmaktadır.

Bu bölümlerin hazırlanmasında, değerli vakitlerini ayırarak bölüm çalışmalarlarıyla kitap çalışmasına katkı sağlayan değerli hocalarımıza katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Mehmet KÖÇER

Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU

Bölümler ve Yazarları

Editörler: Prof. Dr. Mehmet KÖÇER - Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU

- 1. Bölüm: Eğitim Tarihine Kavramsal Bakış**
Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU - İnönü Üniversitesi
- 2. Bölüm: Antik Dönemde (Eskiçağ) Eğitim**
(Mısır-Mezopotamya-Anadolu-Hitit ve Roma Uygarlıklarında Eğitim)
Doç. Dr. Özlem ULU KALIN - Artvin Çoruh Üniversitesi
- 3. Bölüm: İslamiyet Öncesi Eski Türklerde Eğitim**
Doç. Dr. Hasan AYDEMİR - İnönü Üniversitesi
- 4. Bölüm: Ortaçağ ve Yeniçağda Doğu Batı ve Türk-İslâm Toplumlarında Eğitim**
(375-1453/1789)
Prof. Dr. Erkan GÖKSU - Dokuz Eylül Üniversitesi
Arş. Gör. Sevgi Kübra AKDEMİREL - Dokuz Eylül Üniversitesi
- 5. Bölüm: Klasik Dönem Osmanlı Eğitim Anlayışı (1302-1606)**
Doç. Dr. Mustafa GÜÇLÜ - Erciyes Üniversitesi
- 6. Bölüm: Osmanlı Eğitiminin Modernleşme Dönemi**
Prof. Dr. Mithat AYDIN - Pamukkale Üniversitesi
- 7. Bölüm: Yakınçağdan Günümüze Diğer İslâm Devletlerinde Eğitim**
Dr. Danyal TEKDAL - İnönü Üniversitesi
- 8. Bölüm: Dünyada Çağdaş Eğitim Hareketleri**
Doç. Dr. Elvan YALÇINKAYA - Erciyes Üniversitesi
Arş. Gör. Galip ÖNER - Erciyes Üniversitesi
- 9. Bölüm: Dünyada Modern Eğitim Sistemlerinin Doğuşu ve Gelişimi**
Dr. Şule EGÜZ - İnönü Üniversitesi
- 10. Bölüm: Türkiye Cumhuriyeti'nde Eğitim (1923-2020)**
Prof. Dr. İhsan Sabri BALKAYA - Atatürk Üniversitesi
- 11. Bölüm: Dünyada Postmodern Toplum Tartışmaları ve Eğitim**
Doç. Dr. Sibel OĞUZ HAÇAT - Kastamonu Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

EĞİTİM TARİHİNE KAVRAMSAL BAKIŞ

Giriş.....	1
Kaynakça.....	13

2. BÖLÜM

ANTİK DÖNEMDE (ESKİÇAĞ) EĞİTİM

(Mısır-Mezopotamya-Anadolu-Hitit ve Roma Uygarlıklarında Eğitim)

Giriş.....	17
1. Mısır'da Eğitim.....	18
2. Çin'de Eğitim.....	23
3. Hindistan'da Eğitim.....	25
4. İran'da Eğitim.....	26
5. Mezopotamya'da Eğitim.....	27
6. Fenike'de Eğitim.....	29
7. İsrailoğulları'nda Eğitim.....	29
8. Yunanistan'da Eğitim.....	32
9. Roma'da Eğitim.....	42
10. Antik Hristiyanlıkta Eğitim (M. S. 500'lere Kadar).....	43
11. Antik Çağ'da Çocuk Olmak.....	44
Sonuç.....	44
Kaynakça.....	46

3. BÖLÜM

İSLAMİYET ÖNCESİ ESKİ TÜRKLERDE EĞİTİM

Giriş.....	49
1. İskitlerde (Sakalar) Eğitim.....	51
1.1. İskitlerin İdari Yapısı ve Askeri Teşkilatı.....	52
1.2. İskitler'in Dil ve Yazısı.....	58
1.3. İskitler'in Gelenek ve Görenekleri (Hayat Tarzı, Dinleri).....	60
1.4. İskit Sanatı.....	64

2. Hunlarda Eğitim.....	67
2.1. Hunlarda İdari Yapı ve Askeri Teşkilat.....	69
2.2. Hunların Dil ve Yazısı.....	75
2.3. Hunların Gelenek ve Göreneklere (Hayat Tarzı, Dinleri).....	76
2.4. Hun Sanatı	80
3. Gök Türklerde (Kök Türk) Eğitim	81
3.1. Gök Türklerde İdari Yapı ve Askeri Teşkilat.....	86
3.2. Gök Türklerin Dil ve Yazısı.....	91
3.3. Gök Türklerin Gelenek ve Göreneklere (Hayat Tarzı, Dinleri).....	95
3.4. Gök Türk Sanatı	98
4. Uygurlarda Eğitim.....	99
4.1. Uygurlarda İdari Yapı ve Askeri Teşkilat.....	104
4.2. Uygurların Dil ve Yazısı	105
4.3. Uygurların Gelenek ve Göreneklere (Hayat Tarzı, Dinleri).....	106
4.4. Uygur Sanatı	109
Sonuç.....	110
Kaynakça.....	112

4. BÖLÜM

ORTAÇAĞ VE YENİÇAĞDA DOĞU BATI VE TÜRK-İSLÂM TOPLUMLARINDA EĞİTİM (375-1453/1789)

Giriş	117
1. Avrupada Eğitim	118
1.1. Avrupada Eğitimin Genel Görünümü	118
1.2. İnsan Anlayışı ve Dini Eğitimde Yeniden Yapılanma.....	119
1.3. Dini Sınıf Dışında Eğitim	120
1.4. İlk Üniversitelerin Kuruluş Süreci ve Öğretim Yöntemi.....	120
1.5. Coğrafi Keşifler, Rönesans ve Reform Hareketlerinin Eğitime Etkisi.....	121
2. Amerikan Uygarlıklarında Eğitim	122
2.1. Mayalar	123
2.2. Aztek Uygarlığı.....	124
2.3. İnka Medeniyeti	124
2.4. Kıtanın Keşfinden Sonraki Gelişme ve Eğitim	125
3. Hindistan'da Eğitim.....	125
3.1. Hindistan'da Eğitimin Genel Durumu	125
3.2. Budist Dönemde Eğitim.....	126
3.3. İslâm Hâkimiyetinde Eğitim.....	126
4. Türk-İslâm Devletlerinde Eğitim	126

4.1. İslâmiyetin Doğuşu ve Eğitim	127
4.2. İlk İslâm Devletlerinde Eğitimin Gelişimi.....	127
4.3. Şehzadelerin Eğitimi.....	128
4.4. Genel Eğitim Kurumları ve Medreseler	129
4.4.1. Mısır-İrak ve Endülüs Medreseleri.....	129
4.4.2. Orta Asya ve Hindistan Medreseleri.....	130
4.4.3. Nizamiye Medreseleri	131
4.4.4. Anadolu'daki Medreseler	132
4.4.5. Bir Eğitim Kurumu Olarak Tekke ve Zaviyeler	132
4.4.6. İslâm Dünyasında Bilimin Gelişmesi.....	133
4.4.7. Türk-İslâm Dünyasında Tıp Eğitimi ve Darüşşifalar	133
4.4.8. Ahilik ve Esnafın Eğitilmesinin Tarihsel Gelişimi	133
5. Eğitim Tarihinde İz Bırakanlar	134
Sonuç	137
Kaynakça	139

5. BÖLÜM

KLASİK DÖNEM OSMANLI EĞİTİM ANLAYIŞI (1302-1606)

Giriş.....	141
1. Klasik Dönem Osmanlı Örgün Eğitim Kurumları	143
1.1. Sıbyan/Mahalle Mektepleri.....	143
1.2. Medreseler.....	146
1.2.1. İlk Osmanlı Medreseleri	147
1.2.2. Fatih (II. Mehmet) Dönemi Medrese Teşkilatı	149
1.2.3. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Medrese Sistemi	152
1.2.4. Meslek ve İhtisas Medreseleri	155
1.2.5. Klasik Dönem Osmanlı Medreselerinin Toplumdaki Etkinliği	156
1.3. Enderun Mektebi	157
1.3.1. Enderun Mektebinde Öğrenme-Öğretme Ortamları	159
1.3.2. Enderun Mektebinde Verilen Eğitimin İçeriği	160
2. Klasik Dönem Askerî Eğitim ve Öğretim Kurumları.....	162
3. Klasik Dönem Osmanlı Halk Eğitim Kurumları	163
3.1. Camiler	163
3.2. Tekke ve Zaviyeler.....	164
3.3. Kütüphâneler	164
3.4. Sahaflar, Kitapçılar	164
3.5. Loncalar.....	165
3.6. Devlet Adamlarının ve Zenginlerin Konakları	165

3.7. Kahvehâneler	165
3.8. Cem Evleri, Yaran Sohbetleri ve Sıra Geceleri	165
4. Osmanlı'da Azınlık ve Yabancı Okullar	166
4.1. Azınlık Okulları	166
4.1.1. Rum Okulları	167
4.1.2. Ermeni Okulları	167
4.1.3. Yahudi Okulları	167
4.2. Yabancı Okullar	168
5. Osmanlı Klasik Dönem Düşünürlerinin Eğitim Konusundaki Düşünceleri	168
Sonuç	171
Kaynakça	172

6. BÖLÜM

OSMANLI EĞİTİMİNİN MODERNLEŞME DÖNEMİ

Giriş	175
1. Osmanlı Eğitim Düşüncesinde Modernleşme	175
2. Osmanlı Bilim ve Eğitim Kurumlarında Bozulma	181
3. Sultan II. Mahmud'un Tanzimat'a Mirası	182
3.1. Modern Sivil Okulların Doğuşu: Rüşdiyeler	182
3.1.1. Osmanlı Devleti'nde Medrese-Rüşdiye Rekabeti	183
4. Tanzimat'tan İmparatorluğun Sonuna İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Modernleşme	185
4.1. Maarif-i Umûmiye Nizamnamesi	185
4.2. İlköğretim	186
4.2.1. İbtidaiyeler	186
4.3. Ortaöğretim	188
4.3.1. İdadiler	188
4.3.2. Sultanîler	190
4.4. Yükseköğretim	192
4.4.1. Yüksek Okullar	192
4.5. Meslekî ve Teknik Okullar	194
4.6. Özel Okullar	196
4.7. Özel Eğitim	198
4.8. Öğretmen Okulları	199
4.9. Darülfünûn (Üniversite)	200
4.10. Yabancı Okullar	203
Sonuç	205
Kaynakça	206

7. BÖLÜM**YAKINÇAĞDAN GÜNÜMÜZE DİĞER İSLÂM DEVLETLERİNDE
EĞİTİM**

Giriş.....	209
1. Azerbaycan'da Eğitim.....	212
1.1. Azerbaycan'ın Kısa Tarihi	212
1.2. Azerbaycan'da Eğitimin Dünü ve Bugünü	213
2. İran'da Eğitim	218
2.1. İran'ın Kısa Tarihi.....	218
2.2. İran'da Eğitimin Dünü ve Bugünü	221
3. Suûdi Arabistan'da Eğitim	226
3.1. Suûdi Arabistan'ın Kısa Tarihi.....	226
3.2. Suûdi Arabistan'da Eğitimin Dünü ve Bugünü	228
4. Endonezya'da Eğitim	232
4.1. Endonezya'nın Kısa Tarihi	232
4.2. Endonezya'da Eğitimin Dünü ve Bugünü	235
5. Bosna Hersek'te Eğitim.....	239
5.1. Bosna Hersek'in Kısa Tarihi	239
5.2. Bosna Hersek'te Eğitimin Dünü ve Bugünü.....	242
Sonuç.....	247
Kaynakça.....	248

8. BÖLÜM**DÜNYADA ÇAĞDAŞ EĞİTİM HAREKETLERİ**

Giriş.....	253
1. Çocuktan Hareket Akımı	254
2. İş Eğitimi (İş Okulu / Üretim Okulu) Akımı	257
3. Sanat ve Müze Eğitimi	259
4. Sınıf Düzenleri Akımı.....	260
5. Kır Eğitim Yurdu	264
6. Eleştirel Eğitim Akımı	265
7. Hayat Boyu Öğrenme	267
8. Postmodern Eğitim Akımı.....	269
Sonuç.....	272
Kaynakça.....	273

9. BÖLÜM

DÜNYADA MODERN EĞİTİM SİSTEMLERİNİN DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Giriş.....	275
1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	277
1.1. Tarihi Temeller	277
1.2. Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	279
1.3. Örgün Eğitim.....	283
1.3.1. Okul Öncesi Eğitim	284
1.3.2. İlköğretim	284
1.3.3. Ortaöğretim.....	285
1.3.4. Liseler	285
1.3.5. Yükseköğretim	285
2. Danimarka'da Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	286
2.1. Tarihi Temeller	286
2.2. Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	289
2.3. Örgün Eğitim.....	291
2.3.1. Okul Öncesi Eğitim	291
2.3.2. İlk ve Alt Orta Öğretim (Folkeskole).....	291
2.3.3. Ortaöğretim.....	292
2.3.4. Ortaöğretim ikinci basamakta genel eğitim.....	293
2.3.5. Mesleki Eğitim (Vocational Educational).....	294
2.3.6. Yükseköğretim (Higher Education)	294
3. Fransa'da Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	294
3.1. Tarihi Temeller	294
3.2. Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	296
3.3. Örgün Eğitim.....	300
3.3.1. Okul Öncesi Eğitim	300
3.3.2. İlköğretim	300
3.3.3. Ortaöğretim.....	301
3.3.4. Yükseköğretim	301
4. Rusya'da Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi.....	302
4.1. Tarihi Temeller	302
4.2. Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi	303
4.3. Örgün Eğitim.....	306
4.3.1. Okul Öncesi Eğitim	306
4.3.2. İlköğretim	306
4.3.3. Ortaöğretim.....	306
4.4.4. Yükseköğretim	307
Sonuç.....	307
Kaynakça.....	308

10. BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NDE EĞİTİM (1923-2020)

Giriş.....	313
1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluş ve İnşa Ediliş Sürecinde Eğitim.....	314
1.1. Atatürk'ün Eğitim Düşüncesi ve Yeni Eğitim Politikası.....	314
1.2. Yeni Eğitim Politikası/Programı	316
1.2.1. Yeni Eğitim Programının Dayandığı Temel İlkeler ve Devrimler.....	317
2. Harf İnkılabı ve Millet Mektepleri (3 Kasım 1928).....	318
2.1. Mustafa Kemal'i Harf İnkılabına Sevk Eden Sebepler	320
2.2. Millet Mektepleri.....	321
3. Yeni Eğitim Programının Amacı.....	322
3.1. Okul Öncesi Eğitimindeki Gelişmeler	322
3.2. İlköğretimdeki Gelişmeler	324
3.2.1 Köy Enstitüleri	325
3.3. Ortaöğretim (Lise) Eğitimindeki Gelişmeler	326
3.3. Yükseköğretimdeki Gelişmeler ve Darü'l-fünûn Reformu	328
4. Anayasalar	330
4.1. 1921 Anayasası	330
4.2. 1924 Anayasası	330
4.3. 1961 Anayasası	330
4.4. 1982 Anayasası	332
5. Millî Eğitim Temel Kanunu	333
6. Millî Eğitim Şurâları	334
7. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Teşkilât Yapılanması	336
Sonuç.....	338
Kaynakça.....	338

11. BÖLÜM

DÜNYADA POSTMODERN TOPLUM TARTIŞMALARI VE EĞİTİM

Giriş.....	341
1. Modernizm ve Postmodernizm	342
2. Modernizm ve Postmodernizm Arasındaki Farklar.....	344
3. Postmodernizmin Özellikleri	345
3.1. Postmodernizm ve Toplum Tartışmaları	347
3.2. Postmodernizm ve Eğitim	351
3.3. Postmodernizm ve Tüketim Kültürü.....	358
3.4. Postmodernizm ve Popüler Kültür.....	360

3.4.1. Popüler Kültür Ve Medya	361
3.5. Postmodernizm Etkileri, Sonuçları ve Eleřtirileri	362
Sonuç.....	364
Kaynakça.....	365
Yazarlar Hakkında.....	367

1. BÖLÜM

EĞİTİM TARİHİNE KAVRAMSAL BAKIŞ

Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU - İnönü Üniversitesi

Giriş

Bireyin davranışlarında doğumdan ölüm anına kadar birtakım değişiklikleri içeren bir süreci kapsayan eğitim kavramının, tarihsel anlamda bir geçmişi olduğu söylenebilir. Bu geçmiş, eğitim kavramın tarihsel anlamda incelenmesini gerektirmektedir. Bu gereklilikle birlikte, kavramsal bir şekil alan eğitim tarihi, insanlık tarihiyle benzer bir geçmişe sahip olup günümüze kadar, öncelik gerektiren ihtiyaçlarla birlikte birbirinden farklı sistemleri, öğrenme ortamlarını, materyalleri, etkinlikleri, kuramları, felsefeleri, yaklaşımları, stratejileri, yöntem ve teknikleri kapsamaktadır. Kapsam olarak çeşitlilik gösteren eğitim tarihi, birey ve toplum merkezli değişikliklerin eğitsel yaşama yansımalarını temele aldığı söylenebilir. Birey ve toplumun eğitsel yaşamı üzerinde etkili olan bütün değişkenler için geçerli olan bu yansımalar, olumlu olmakla birlikte olumsuz sonuçları da olabilir. Eğitim değişkenleri üzerinde ortaya çıkan bu yansımalar, aynı zamanda eğitim alanında dikkat çekici çalışmalar yapan önemli bilim insanları ve onların ortaya koyduğu eserlerin tanınmasını beraberinde getirmiştir.

İnsanlık tarihiyle benzer bir yaş piramidine sahip olan eğitim tarihi, geçmişten günümüze dünyadaki yaşamsal döngünün birer ögesini oluşturan farklı medeniyet, imparatorluk, devlet, topluluk ve grupların, insanlık teması altında ortaya çıkardığı kültürel, ekonomik, siyasi, toplumsal ve teknolojik ürünlerin eğitime yansımalarını kapsadığı söylenebilir. Bu ürünlerin tarihi süreç içerisinde eğitim ortamlarında tasarlanıp uygulanması ve kalıcı hale gelmesi yaşam şekline bağlıdır. Şöyle ki, yerleşik hayat geçiş, bu ürünlerin eğitimde kullanılmasına ilişkin niceliği ve niteliği pozitif yönde etkilemiştir. Tarihi süreç içerisinde edinilen bu ürünlerin gelecek kuşaklara aktarılıp kullanımının yaygınlaştırılmasını sağlamak eğitim tarihinin işlevlerinden biri olarak ifade edilebilir.

Tarihi süreç içerisinde tarih sahnesinde yer alan grup, topluluk ve devletlerin eğitim süreçlerini değerlendirme üzerine şekillenen eğitim tarihi, yönetim şekli, baskın ideoloji ve yaşam tarzları gibi faktörlerden etkilendiği söylenebilir. Baskıcı yönetimlerin hâkim olduğu tarih süreçler incelendiğinde, dogmatik eğitim anlayışına yönelik etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu etkinlikler uygulanan sistem, kullanılan kaynak kitap, eğitim veren öğretmenin aktarması gereken konu vb. yönlerde etkisini göstermiştir. Bu etkiler eğitim tarihinin kapsamını oluşturan önemli olay ve olguları oluşturmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde eğitim tarihi kapsamında yer alan kavramların değerlendirilmesine yer verilmiştir. Bu kavramlar, eğitim, öğretim, tarih, eğitim tarihi, kültür, kronoloji, kronolojik düşünme, tarihsel empati, anakronizm, medeniyet, sanat ve sanat eğitimi şeklinde sıralanmıştır.

Eğitim: Eğitim sözcüğünün İngilizce karşılığı olan “education”, Latince beslemek anlamına gelen “educare” ve dışarı çekmek, ortaya çıkarmak, bir yere doğru götürmek anlamına gelen “educere” sözcüklerinden türetilmiştir (Duman, 2003, s.2). Eğitim sözcüğü ise Türkçe’nin eski kaynaklarında “iğit” şeklinde kullanılmıştır. “İğit” fiili ise, “yetiştir, besle, özen göster, bak” anlamına sahiptir. “İğitgen”, eğitimci anlamında, “bedeni ve ruhu besleyen” anlamına sahiptir (Börekçi 2000, s.205; Duman, 2003, s.3). Bununla birlikte eğitim kelimesi eski Türkçede “terbiye” kelimesi ile ifade edilip toplumda güzel konuşan, ahlaklı, hal ve hareketleri benimsenen kişiye terbiyeli, aksi durumdaki kişiye ise terbiyesiz deniyordu (Özkan, 2006, s.35). Görüldüğü üzere eğitim insanın davranışlarının istenen niteliklere dönüştürülmesi şeklinde düşünülmektedir ve bu kavram bir ülkenin gelişmişlik düzeyini gösteren unsurların başında gelmektedir (Köçer ve Egüz, 2013; Köçer ve Egüz, 2014; Koçoğlu ve Egüz, 2019; Akman ve Bastık, 2016; Akman ve Koçoğlu, 2016). Eğitim kavramı pek çok eğitimci tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda verilmiştir. Durheim’a göre (akt. Ergun, 1999, s.1) eğitim, çocukta fiziksel, entelektüel, ahlaki hallerin uyandırılması, geliştirilmesi halleridir. Gökalp’e göre (1992’den akt. Özkan, 2006, s.35) eğitim, bir cemiyette yetişmiş neslin, yetişmekte olan nesiller üzerindeki etkisidir. Ertürk’e göre (1972, s.12’den akt. Özkan, 2006, s.35) eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik değişimler meydana getirme sürecidir. Fidan (1986, s.6’dan akt. Özkan, 2006, s.35) eğitimi, insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci olarak tanımlarken, Mümtaz Turhan ise eğitimi, kültürü bir değer olarak genç nesillere kazandırmak ve mevcut kültürün geliştirilmesini sağlamak olarak tanımlamaktadır (Özkan, 2006, s.35). Güvenç (1996’dan akt. Özkan, 2006, s.35) eğitimi, bir kültürleme süreci olarak ele alarak toplumun, bireyleri kendi kültürünün istek ve beklentilerine uyacak şekilde değiştirmesine kültürleme demektedir.

Eğitim sözcüğü üç farklı anlamda kullanılabilir:

- Kurum ya da dizge olarak eğitim. Örneğin: İlk Çağ Eğitimi, Japon Eğitimi, Türk Eğitimi, Fransız Eğitimi denilince, bir bütün olarak eğitim bakanlığı, öğrenciler, öğretmenler ve kurumların tamamı ifade edilmektedir.
- Bir eylem olarak eğitim: Eğitim bu anlamda bir eylemdir ve bu eylemin sonucunda ortaya çıkan ürüne bakılarak değerlendirme yapılır. Örneğin: Eğitimin düzeyi düşüyor denildiği zaman, eylem olarak eğitimden söz edilmektedir.
- Süreç Olarak Eğitim: İki ya da daha fazla sayıdaki insanın kasıtlı, planlı ve programlı olarak bir araya gelmeleri ve etkileşimleri sürecidir. Eğitime süreç olarak bakıldığı zaman eğitim okulun sınırlarını aşmaktadır (Tanilli,1988'den akt. Duman, 2003, s.4).

Eğitim insanoğlunun yeryüzünde var olmasından beri vardır (Kalın, 2016) ve uygarlık düzeyi ne olursa olsun her toplumda süregelmektedir (Ulu Kalın, 2017). Elbette bu eğitim bugünkü anlamına ve seviyesine gelinceye kadar birçok değişimler yaşamıştır. Bu değişimler bazen başka alanlarda gelişmelere yol açarken bazen de başka alanlardaki gelişmelerden etkilenerek olmuştur. Bu süreç hâlâ devam etmektedir ve dünya var oldukça ve insanlar bu dünyada yaşadıkça eğitim bir çeşit var olacaktır (Ayas, 2013,s.2). Kapsam olarak, günlük hayatta gerçekleştirilen planlı ve plansız bütün etkinlikleri içerisinde barındıran eğitim kavramı, önceden saptanmış kurallara dayalı insan davranışlarında değişim, dönüşüm ve gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkiler dizgisi şeklinde tanımlanabilir (Arslan, 2009, s.12). Ayrıca eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı bir biçimde davranış değiştirme süreci olarak da ifade edilebilir (Ertürk, 1972'den akt. Arslan, 2009, s.12).

Kavramsal olarak bireyi birçok açıdan etkileyen eğitimin bir bilim olarak gelişimi de oldukça önemlidir. İnsanlık tarihi kadar eski olan eğitimin bir bilim olarak gelişmesinde birçok düşünür ve bilim adamının farklı tarihsel dönemlerde katkı sağladığı söylenebilir. Örneğin, Antik Yunanda eğitime üst düzeyde önem verilmesini öneren Aristo ve Platon eğitimi, erdemle bir tutmuş ve asillere özgü uğraş olarak nitelendirmişlerdir. Bu anlayış Rönesans'a kadar devam edip, Rönesans'la birlikte başlayan bilim ve sanat alanındaki gelişmeler eğitime yüklenen anlamları farklılaştırmış ve eğitim artık sıradan vatandaşlara da sunulan bir hizmet biçimine dönüşmesini sağlamıştır(Güven, 2014, s.2). Günümüzde eğitimin anlamı, amacı ve işlevine yönelik paradigmatik düşünce farklılıkları giderek yaygınlaşmaktadır. Özellikle kavramsal düzeyde eğitimden öğrenmeye doğru bir yönelim söz konu-